

HOOFSTUK 3

DIE KIND AS SLAGOFFER VAN SEKSUELE MISBRUIK

3.1 INLEIDING

Dit is noodsaaklik dat die professionele persoon wat terapeutiese intervensie aan die getraumatiseerde, seksueel misbruikte kind wil verleen, gespesialiseerde onderrig in alle aspekte van seksuele misbruik ontvang. In dié verband noem Bannister (1998:7) die volgende: "...unless we are extremely well informed about all aspects of abuse we will be unable to help clients effectively and our intervention may even be damaging. No treatment can be applied without a full knowledge of what we are treating." Kennis van seksuele misbruik as maatskaplike probleem het oor die afgelope drie dekades aansienlik toegeneem en vordering is veral gemaak om die neurologiese impak van seksuele misbruik te verklaar. (Vgl. Walker, Bonner & Kaufman, 1988:5 en Roth & Friedman, 1998:84.) Alhoewel daar in die toekoms na alle waarskynlikheid nog vele ontdekkings met betrekking tot die oorsaak, dinamika en gevolge van seksuele misbruik gemaak sal word, is dit belangrik om bestaande inligting en kennis te benut in die proses om effektiewe hulp aan die slagoffer te bied.

Dit is onmoontlik om in die bestek van hierdie ondersoek alle aspekte van seksuele misbruik aan te spreek en derhalwe word daar gefokus op die moontlike redes vir die kind se hoë slagoffervatbaarheid vir seksuele misbruik, die verskillende vorme van seksuele misbruik en die onderskeie sosiale kontekste waarbinne die kind seksueel misbruik kan word. Aangesien daar nie 'n profiel van die oortreder bestaan nie (Doyle, 1994:46), word die oortreder slegs kortliks toegelig. Spesifieke aandag word wel aan die kind as oortreder gegee sowel as aan die fases van seksuele misbruik soos deur Sgroi, Blick en Porter (1982:12) beskryf. Hierdie hoofstuk hou verband met Fase 2, Data-insameling en die ontwikkeling van 'n sintese, soos deur Rothman en Thomas (1994:28) geïdentifiseer (Sien Hoofstuk 1).

3.2 DIE SLAGOFFERVATBAARHEID VAN DIE KIND VIR SEKSUELE MISBRUIK

Die kind word deur Briggs en Hawkins (1997:114) as weerloos teen seksuele misbruik beskou, juis vanweë die uniekheid van kindwees. Die redes vir die kind se hoë slagoffervatbaarheid word vervolgens bespreek en daar word in dié verband veral na die inligting van Briggs en Hawkins (1997:114) verwys.

3.2.1 Die kind is afhanklik van volwassenes

Die kind verkeer in 'n magtelose posisie aangesien hy van die volwasse persone in sy leefwêreld afhanklik is om sy basiese behoeftes te bevredig. Kinders het dikwels weinig beheer oor hulle eie lewe en kan slegs beperkte keuses rakende hulle kleredrag, eetgewoontes, roetine en versorging uitoefen. In dié verband merk Doyle (1994:46) die volgende op: "In most societies children lack any real power. They may be seen in a negative light, as incomplete human beings, having to be dominated and controlled until they are able to control themselves". Volgens Doyle (1994:39) kan die beperkte kontrole wat die kind oor sy lewe het, daartoe aanleiding gee dat die kind die boodskap ontvang dat hy geen beheer oor sy liggaam of die manier waarop dit deur die oortreder misbruik word, het nie.

Die navorser is van mening dat die kind se afhanklikheid van sy ouers of versorgers vir emosionele behoeftebevrediging hom in 'n disposisie plaas om seksueel misbruik te word. Indien die kind se emosionele behoeftes nie tuis bevredig word nie, kan dit daartoe lei dat hy enige aandag van vreemdelinge sal verwelkom en sodoende makliker 'n teiken vir seksuele misbruik kan word. Selfs binne die intieme kring van die gesin of familie gebeur dit volgens Wieland (1997:23) dat die seksuele misbruik dikwels die enigste aandag is wat die kind ontvang.

Die navorser ondersteun Briggs en Hawkins (1997:114) wat meen dat die kind wat weerhou word van inligting rakende persoonlike veiligheid en ontwikkelingsgepaste seksuele voorligting veral uitgelewer is aan moontlike seksuele misbruik, juis vanweë die feit dat onkunde hom in 'n magtelose posisie plaas. Leberg (1997:27) maak die volgende opmerking wat hierby aansluiting vind: "Because sexuality is not a topic that is usually discussed openly in our society, it is not difficult for the offender to control any conversation regarding sex with a child". Die kind se onkunde bring dus mee dat hy maklik oortuig kan word dat die seksuele misbruik normaal en aanvaarbaar is.

Die kind wat seksuele misbruik bekend maak, word dikwels nie deur volwasse persone insluitende ouers, versorgers en professionele persone geglo nie (Faller, 1988:5). Dit lei daartoe dat hy weerloos is en nie beskerm word teen verdere seksuele misbruik nie.

3.2.2 Oningeligte kinders vertrou volwasse persone

Kinders is geneig om volwasse persone wat vriendelik lyk, te vertrou. Volgens die navorsing van Briggs en Hawkins (in Briggs & Hawkins, 1997:115) sal kinders hulle ouers vertrou, selfs al is die ouer skuldig bevind op 'n kriminele aanklag en in die tronk.

Dit blyk dat daar in kinderopvoeding dikwels meer klem op gehoorsaamheid aan gesagsfigure geplaas word as op selfgeldende gedrag. Wanneer die oortreder dus voorstelle aan die kind maak wat by hom ongemak skep, sal die kind eerder die oortreder se vermoë om korrek op te tree vertrou, as om die oortreder teen te gaan. Heineman (1998:40) vind hierby aansluiting en noem die volgende: "... they are developmentally susceptible to setting aside their own perceptions or judgements about right and wrong when faced with directives or suggestions from an adult they both admire and fear".

3.2.3 Kinders kan nie motiewe beoordeel nie

Die kleuter en middelkinderjare-kind is nie in staat om motiewe te beoordeel nie en sal optrede evalueer aan die hand van die gevolge wat dit meebring (Kohlberg in Berk, 1997:472). Volgens Briggs en Hawkins (1997:115) evalueer die kind ander mense op grond van hulle voorkoms, maniere en gedrag. Gevolglik sal die oortreder wat aan die kind geskenke, aandag en erkenning gee, juis positief beoordeel word.

Die middelkinderjare-kind is vanweë sy beperkte beoordelingsvermoë tesame met sy meer uitgebreide sosiale blootstelling veral blootgestel aan die moontlikheid van seksuele misbruik. Heineman (1998:40) noem in dié verband die volgende: "... the conscience of a young latency child can easily succumb to the voice of external authority. This leaves children, who are competent enough to make their way in the world without always being under the watchful eye of their parents, particularly vulnerable to those they view, or who present themselves, as figures to be admired or obeyed".

3.2.4 Kinders word geleer om volwasse persone te gehoorsaam

Kinders word opgevoed om volwasse persone te gehoorsaam en opdragte uit te voer. Die kind vrees dikwels dat, indien hy ongehoorsaam aan opdragte is, sy ouers hom sal straf. Dikwels manipuleer die oortreder die kind met die gedagte dat indien hy die seksuele misbruik bekend maak, hy deur die ouer gestraf sal word.

3.2.5 Kinders is nuuskierig rakende hulle eie liggame en seksualiteit

Kinders is van nature nuuskierig oor hulle eie liggame. Volgens Ryan en Blum (1994) is dit normaal vir kinders om vrae oor hulle eie seksualiteit te vra en om hulle eie en ander se liggame in fyn besonderhede waar te neem. Die anatomiese verskille tussen die manlike en vroulike geslag is veral tydens die kleuterfase en aanvang van adolessensie vir die kind interessant.

Die kind se natuurlike nuuskierigheid kan maklik deur die oortreder uitgebuit word sodat die kind seksueel misbruik word. Leberg (1997:27) beskryf hoe 'n manlike oortreder die kind se nuuskierigheid misbruik: "If no resistance is shown, and especially if he can manipulate the child into expressing curiosity about his erection, the offender proceeds further, suggesting that the child "check it out" (i.e., touch his erect penis) by touching his erection over his clothing or by reaching in his pockets or inside his trousers. ... he does his best to see that she derives some pleasure, often simply by satisfying a curiosity in her that he has set out to create." (Leberg, 1997:27). Nog 'n voorbeeld waar die kind se nuuskierigheid misbruik word, is wanneer die oortreder pornografiese video's en boeke tot die kind se beskikking stel of ooglopend laat rondlê. Die kind se nuuskierigheid lei dikwels daartoe dat hy hierdie bronne begin eksploreer en sodoende kan hy op 'n subtile wyse seksueel misbruik word met die oog op moontlike verdere eksploitasie.

3.2.6 Kinders word dikwels weerhou van inligting oor seksualiteit

Kinders word dikwels van seksvoorligting weerhou. Volgens Briggs en Hawkins (1997:116) redeneer ouers dat hulle nie hul kinders se onskuld wil skend nie en derhalwe word inligting aangaande seksualiteit van die kind weerhou. Ouers benader dikwels die menslike liggaam as 'n taboe-onderwerp en benoem soms nie eers die kind se genitalieë nie. Dit bring mee dat die kind moeilik 'n verklaring kan maak aangaande seksuele misbruik aangesien hy nie oor die woordeskat beskik om die seksuele misbruik te beskryf nie.

Soms gebeur dit dat die kind onbewus is van die moontlikheid van seksuele misbruik. Dit beperk die kind se vermoë om seksuele misbruik te herken, teë te gaan en te rapporteer. Kikuchi (1995:118) benadruk die feit dat die kind nodig het om seksuele voorligting te ontvang en noem die volgende: "Children and adolescents also need to learn about normal sexuality. If they do not receive information about what is normal, then they cannot distinguish what is abnormal". Volgens Kikuchi (1995:118) behoort die kind daarop attent gemaak te word dat seksuele misbruik deur ander kinders moontlik is

aangesien die media seksuele misbruik binne die portuurgroep dikwels as normaal uitbeeld.

3.2.7 Kinders se kognitiewe en morele ontwikkeling is beperk

Die kind se beperkte kognitiewe en morele ontwikkeling speel volgens Keuehne (1996:51) ook 'n rol om sy slagoffervatbaarheid te verhoog. Die kind se denke is tot en met die vroeë middelkinderjare onlogies sodat hy deur vrees en nuuskierigheid gemanipuleer kan word. Dikwels sal die oortreder die kind dreig om nie die seksuele misbruik bekend te maak nie. Hierdie dreigemente sluit in dat die oortreder die kind met fisieke besering of die dood van die ouers dreig.

Die afwesigheid van abstrakte denke maak dit vir die kind moeilik om die gevolge wat seksuele misbruik vir homself inhou, te verstaan en derhalwe die seksuele misbruik stop te sit. Die kind se onlogiese redenering bring mee dat hy redeneer dat hy stout is omdat hy aan "stoute gedrag" deelgeneem het (Keuehne, 1996:51). Tydens die prekonvensionele vlak van die middelkinderjare-kind se morele ontwikkeling wil die kind graag ander tevrede stel en sal hy enigiets doen om straf te vermy. Dit het tot gevolg dat die kind dikwels seksueel misbruik word sonder om dit aan enigiemand te vertel.

3.3 VORME VAN SEKSUELE MISBRUIK

Dit blyk dat daar onder professionele persone in die gesondheidsdienste onkunde heers aangaande die verskillende vorme van seksuele misbruik (Spies, 1991:31). Dit wil voorkom of die afwesigheid van voldoende opleiding aan professionele persone veral daartoe lei dat die aard van seksuele misbruik, asook die impak daarvan, nie begryp word nie (Spies, 1991:95).

In die literatuur word daar verskeie vorme van seksuele misbruik onderskei en gepoog om dit te kategoriseer in twee kategorieë, naamlik kontak en geen-kontak seksuele misbruik. (Vgl. Doyle, 1994:20; Faller, 1988:12 en Hunter,

1990:8). Kennisname van die verskeie vorme van seksuele misbruik is nodig sodat die kind se belewenis van seksuele misbruik in fyn besonderhede geëksploreer kan word en die onthulling van die misbruik nie by voorbaat as vergesog en onwaarskynlik beskou sal word nie. Dit is belangrik om in ag te neem dat seksuele misbruik dikwels in kombinasie met ander vorme van mishandeling plaasvind, soos fisieke en emosionele verwaarlosing, asook mishandeling (Faller, 1988:16). Vervolgens word die verskeie vorme van seksuele misbruik bespreek.

3.3.1 Geen-kontak seksuele misbruik

Geen-kontak seksuele misbruik veronderstel dat daar geen fisieke kontak tussen die kind en die oortreder plaasvind nie. Die aard van die interaksie is telkens gerig op die seksuele behoeftebevrediging van die volwasse persoon en die uitkoms van die interaksie kan uiteindelik tot nadeel van die kind se ontwikkeling strek.

3.3.1.1 Voyeurisme

Voyeurisme is wanneer seksuele gratifikasie verkry word deur na die kind se naakte liggaam of genitalieë te kyk (Doyle, 1994:20). Die oortreder put seksuele genot daaruit om te kyk hoedat die kind ontklee of bad en sal dikwels terwyl hy of sy toekyk, masturbeer. Soms gebruik die oortreder die herinnering om later te masturbeer. Die afloer van kinders terwyl hulle met seksuele aktiwiteite besig is, soos ten tye van masturbasie of wanneer seksuele aktiwiteite tussen kinders of tussen kinders en volwasse persone plaasvind, word ook as voyeurisme beskou (Hunter, 1990:17).

‘n Ander vergestaltung van voyeurisme is wanneer die volwasse persoon ‘n gepreokkupeerdheid met die kind se liggaam en ontwikkeling het (Hunter, 1990:16). ‘n Voorbeeld hiervan is ‘n vader wat aan ‘n dogter se borste vat om te voel tot watter mate haar borste ontwikkel het.

3.3.1.2 Ekshibisionisme

Ekshibisionisme verwys na die doelbewuste vertoon van die genitalieë om seksuele genoegdoening te ervaar (Doyle, 1994:21). Daar bestaan volgens Hunter (1990:14) verskeie vorme van ekshibisionisme, soos die ouer wat 'n ontkleedans voor sy kind uitvoer of pornografiese materiaal van hom- of haarself aan die kind vertoon. Dit blyk egter dat ekshibisionisme dikwels op 'n agteraf en skelm wyse plaasvind. Hunter (1990:14) beskryf 'n geval waar 'n moeder haar seun telkens versoek het om haar bra vas te maak en met die aantrek van haar sykouse te help alhoewel sy in staat was om dit self te doen. Nog 'n voorbeeld is van 'n vader wat telkens, wanneer sy kinders kuiergaste het, "toevallig" naak deur die sitkamer stap.

Wanneer die kind by geleentheid aan naakte gesinslede blootgestel word, sal die kind volgens Gil en Cavanagh Johnson (1993:27) nie nadelig beïnvloed word daardeur nie. Herhaalde blootstelling aan ouers wat ter wille van seksuele gratifikasie naak verskyn, kan egter tot problematiese seksuele ontwikkeling lei. In hierdie verband merk Gil en Cavanagh Johnson (1993:27) op: "...when parents are nude in front of their children because they want adult sexual gratification, children are exposed to eroticisation of nudity that can influence sexual interest and behavior".

'n Verdere vorm van ekshibisionisme is wanneer die volwasse persoon masturbeer of met 'n ander persoon seksuele omgang het in die teenwoordigheid van die kind. Seksuele opwekking word ervaar by die gedagte dat iemand toekyk of dat daar 'n moontlikheid is dat hulle seksuele aktiwiteite waargeneem sal word (Hunter, 1990:15). 'n Voorbeeld hiervan is ouers wat telkens seksuele omgang het terwyl die kind saam met hulle in die bed slaap.

3.3.1.3 Aanskouing van ander kinders

Die aanskouing van ander kinders wat seksueel misbruik word sowel as die bewustheid dat een van die gesinslede seksueel misbruik word, kan vir die kind traumaties wees. Dit is veral so wanneer die kind met die gedagte moet saamleef dat hy moontlik ook seksueel misbruik kan word. Sommige kinders sal skuldig voel by die gedagte dat 'n kind in die gesin seksueel misbruik word en sal selfs poog om die ouer se aandag op hom- of haarself te fokus as 'n manier om die gesinslid te beskerm (Hunter, 1990:21).

3.3.1.4 Fotografering van die kind

Foto's en videobande kan vir seksuele doeleindes van die kind geneem word. Hierdie visuele materiaal word soms vir privaatgebruik aangewend, maar dikwels gebeur dit dat die foto's of videobande versprei en aan ander persone verkoop word in welke geval dit as kinderpornografie bekend staan. (Vgl. Hunter, 1990:11 en Potgieter, 1996:30.) Wanneer die kind afgeneem word, kan hy versoek word om op verskillende maniere te poseer of om seksuele aktiwiteite met ander kinders of volwasse persone uit te voer (Potgieter, 1996:30).

3.3.1.5 Seksuele aanmerkings

Wanneer 'n volwasse persoon aanmerkings teenoor 'n kind maak met die doel om seksuele opwekking te ervaar, word dié aanmerkings as seksuele misbruik geklassifiseer. Voorbeelde van seksuele aanmerkings sluit in geseksualiseerde gesprekvoering, suggestiewe taal, flirtasies, seksuele voorstelle, spot met die kind se seksuele ontwikkeling of genitalieë en die uiting van seksuele onweloweglikhede. Soms sal die kind in seksuele terme beskryf word, byvoorbeeld wanneer die kind as 'n "hoer" of "slet" uitgeskel word (Hunter, 1990:12).

Gesprekvoering wat romanties van aard is en waar die kind as 'n minnaar of minnares hanteer word, word deur Hunter (1990:12) as seksuele misbruik beskou. Die rede hiervoor is dat die kind as die volwasse persoon se gelyke beskou en hanteer word en dat die verhouding dieselfde dinamika as 'n liefdesverhouding aanneem. 'n Verdere vorm van seksuele misbruik is wanneer die kind blootgestel word aan inligting wat ouderdomsontoevaslik is, byvoorbeeld wanneer die ouers hulle seksuele verhouding op 'n gedetailleerde wyse met die kind bespreek.

3.3.1.6 Blootstelling aan pornografie

Pornografiese materiaal wat aan die kind vertoon of beskikbaar gestel word, waarvan die doel nie in belang van die kind is nie en wat ter wille van die seksuele bevrediging van die volwasse persoon geskied, word as seksuele misbruik beskou (Hunter, 1990:13). Dit wil voorkom of kinders dikwels blootgestel word aan pornografiese materiaal onder die dekmantel dat die volwasse persoon die kind seksueel wil opvoed. Pornografie word volgens Itzin (1996:192) ook gebruik om die kind minder sensitief en dus "gereed" te maak vir kontak seksuele misbruik.

3.3.1.7 Kleredrag

Die dwing van 'n kind om op 'n blootstellende wyse aan te trek sodat die oortreder daardeur seksueel gestimuleer kan word, word ook as seksuele misbruik beskou (Kritsberg 1993:28).

3.3.1.8 Bestialiteit

Bestialiteit verwys na die kind se seksuele betrokkenheid by diere, in welke geval die volwassene die kind versoek om die diere se geslagsorgane te betas of te lek. Die dier kan ook aangemoedig word om die kind se genitalieë te lek (Kritsberg, 1993:27).

3.3.2 Kontak seksuele misbruik

Kontak seksuele misbruik impliseer dat daar wel aanraking van die kind se liggaam plaasvind op 'n wyse wat aan die oortreder seksuele opwekking veroorsaak. Dit kan ook wees dat die oortreder tot die seksuele misbruik van kinders gemotiveer word weens 'n behoefte aan oorheersing en kontrole (Doyle, 1994:51).

3.3.2.1 Betasting van die kind se liggaam

Betasting verwys na die aanraking van die kind se genitalieë, dit wil sê die vaginale area en borste by dogters en die penis by seuns. Aanraking van die boude, dye, anus en rektum word ook as seksuele misbruik beskou. (Vgl. Doyle, 1994:23 en Hunter, 1990:9.) Betasting kan plaasvind deurdat die oortreder die kind intiem teen hom vasdruk of die kind se genitalieë gryp of knyp. Betasting sluit ook in die vryf van die genitale area van die oortreder teen enige deel van die kind se liggaam. Hierdie gedrag staan bekend as frotteurisme en kan plaasvind met of sonder klere. (Vgl. Doyle, 1994:10; Hunter, 1990:10.)

3.3.2.2 Intieme soene

'n Ander vorm van aanraking waartydens die kind seksueel misbruik kan word, is wanneer die volwasse persoon die kind lang, intieme soene op die mond gee en sy of haar tong in die kind se mond druk sodat ongemak by die kind ontstaan. Indien die volwasse persoon seksueel gestimuleer word deur die kind op enige ander plek van sy liggaam te soen, lek, byt of suig, dui die gedrag ook op seksuele misbruik van die kind se liggaam. (Vgl. Hunter, 1990:10 en Whetsell-Mitchell, 1995:9.)

3.3.2.3 Masturbasie

Hierdie gedrag is meer spesifiek as betasting en behels dat die kind versoek word om die volwasse persoon se genitalieë te vryf. Dit kan ook gebeur dat die oortreder die kind se genitalieë seksueel stimuleer (Doyle, 1994:24).

3.3.2.4 Fellasie

Fellasie verwys na oraal-genitale kontak tussen die kind en die oortreder. Die kind word gedwing om die penis van die oortreder in sy mond te neem of die kind se penis word in die mond van die oortreder geplaas. (Vgl. Sgroi, *et al.* 1982:11 en Whetsell-Mitchell, 1995:10.)

3.3.2.5 Kunnilingus

Kunnilingus is wanneer die kind gedwing word om sy mond op die vulva of vaginale area van die vroulike oortreder te plaas, of wanneer die oortreder se mond op die vulva of vaginale area van die vroulike slagoffer geplaas word (Sgroi, *et al.* 1982:11).

3.3.2.6 Analingus

Analingus verwys na orale kontak wat die oortreder met die anus van die slagoffer het. Die slagoffer kan ook versoek word om orale kontak met die anus van die oortreder te hê (Faller, 1988:13).

3.3.2.7 Interfemorale koïtus

Interfemorale koïtus verwys na 'n vorm van seksuele misbruik waar die oortreder sy penis teenaan die kind se genitaal-rektale area of boude vryf. Geen penetrasie vind dus plaas nie (Sgroi, *et al.* 1982:12). 'n Verdere moontlikheid is dat die oortreder sy penis tussen die kind se dye vryf deurdat hy sy bene buite die kind se bene plaas en sodoende die kind se bene

bymekaar hou. Hierdie tegniek vind plaas wanneer die oortreder bo-op die kind lê of die kind bo-op die oortreder. Interfemorale koïtus vind veral met die jong kind plaas, waar die vaginale opening te klein is om penetrasie toe te laat en die oortreder nie die kind wil beseer nie (Faller, 1988:13).

3.3.2.8 Seksuele penetrasie

Vier soorte penetrasie word tydens seksuele misbruik onderskei, en word vervolgens bespreek.

3.3.2.8.1 Genitale koïtus

Dit vind plaas wanneer die manlike oortreder die kind se vagina met sy penis penetreer of wanneer die manlike slagoffer versoek word om die vroulike oortreder te penetreer. (Vgl. Kritisberg, 1993:26 en Whetsell-Mitchell, 1995:10.)

3.3.2.8.2 Digitale penetrasie

Digitale penetrasie is wanneer die oortreder sy vingers in die vagina of anus van die slagoffer plaas. Dikwels word genitale en anale koïtus voorafgegaan deur digitale penetrasie deurdat die oortreder die vaginale of anale opening met sy vingers rek (Moore, 1985:26).

3.3.2.8.3 Penetrasie met objekte

Die oortreder plaas soms objekte in die kind se vagina of anus. Objekte wat gebruik word is byvoorbeeld elektriese vibrators, klismas, skêre, kryte, penne, seep en wortels. (Vgl. Hunter, 1990:10 en Moore, 1985:27.)

3.3.2.8.4 Anale koïtus

Anale koïtus vind plaas wanneer die kind se anus gepenetreer word deur die manlike oortreder se penis. Die kind se rektum is baie elasties en gevolglik kan penetrasie plaasvind sonder dat die kind enige beserings opdoen (Sgroi, *et al.* 1982:12).

3.3.2.9 Rituele seksuele misbruik

Rituele seksuele misbruik verwys na 'n brutale vorm van seksuele misbruik wat bestaan uit fisieke, seksuele en psigologiese misbruik waartydens daar van rituele gebruik gemaak word (Devine in Stroh, 1995:51). Rituele seksuele misbruik beteken dat die kind waarskynlik deur meer as een persoon seksueel misbruik sal word en vind dikwels binne die konteks van 'n satanistiese seremonie plaas. Dikwels word die kind gedwing om aan bizarre en wrede aktiwiteite mee te doen soos groepseks, bestialiteit, moord op mense en diere asook die drink van bloed, urine en fekalieë (Stroh, 1995:51).

3.3.2.10 Kinderprostitusie

Die kind kan volgens Hunter (1990:20) op drie nadelige maniere aan kinderprostitusie blootgestel word. Ten eerste kan hy op 'n indirekte wyse aan prostitusie as 'n lewenstyl blootgestel word, waar die ouer hom- of haarself aan prostitusie skuldig maak. Sodoende word die idee by die kind geskep dat hierdie tipe gedrag normaal en aanvaarbaar is. 'n Meer direkte vorm van misbruik is wanneer dit die kind se werk is om kliënte vir 'n prostituut te werf. Die derde manier waarop kinders aan prostitusie blootgestel kan word en wat kontak-seksuele misbruik impliseer, is wanneer die kind vir seksuele redes uitverhuur word. Soms gebeur dit dat kinders van hulle ouerhuise af wegloop as gevolg van emosionele en/of fisiese verwaarlosing en kinderprostitusie beoefen as 'n manier om finansieel selfversorgend te wees. Nog 'n vorm van kinderprostitusie volgens Gough (1996:11) is wanneer kinders tussen oortreders uitgeruil word as betaling of gunsbetoning.

3.3.2.11 Lyfstraf

Lyfstraf word as seksuele misbruik beskou wanneer die kind moet ontklee om 'n pak slae te kry en die volwasse persoon seksuele stimulering ervaar terwyl hy die kind slaan. Soms word die kind voor gesinslede of ander kinders versoek om uit te trek, waarna hy geslaan word. Dit lei tot 'n gevoel van vernedering, skaamte en hulpeloosheid by die kind. Ouers of volwassenes wat dit seksueel stimulerend vind om die kind fisieke pyn aan te doen en te verneder, lei dikwels aan sadisme, wat as 'n seksuele afwyking beskou word (Hunter, 1990:19).

3.4 PROFIEL VAN DIE OORTREDER

Dit blyk onmoontlik te wees om 'n profiel van die oortreder op te stel aangesien navorsing telkens nuwe inligting aangaande die oortreder aan die lig bring. Verder blyk dit dat persone wat hulle aan die seksuele misbruik van kinders skuldig maak, in elke sektor van die samelewing aangetref word met verwysing na beroep, sosio-ekonomiese status, kultuur, geloofsbelydenis en ouderdomsklas (Doyle, 1994:46).

Die mite dat die oortreder maklik uitgeken en van die nie-oortreder onderskei kan word, het volgens Wallis (1995:10) tot gevolg dat die kind se bekendmaking van seksuele misbruik nie as geloofwaardig geag word nie. Wallis (1995:1) noem in dié verband die volgende: "Until offences are revealed, most child sexual offenders are perceived by other adults as 'good blokes' or men who 'get along well with kids'. It is this social visage of normalcy that helps offenders to gain access to victims and prevents those who receive children's disclosures from believing them and taking the necessary action to stop the offences". Dit blyk dus dat die terapeut oor die vaardigheid moet beskik om die geloofwaardigheid van verklarings te assesser alvorens behandeling kan plaasvind. Die terapeut moet gedurende die assesseringsproses in gedagte hou dat daar nog nie 'n oorsaaklike

verband tussen persoonlikheid en offensiewe gedrag by oortreders vasgestel kon word nie (Wallis, 1995:3).

Twee soorte oortreders word deur Groth (1982:215) onderskei, naamlik geregresseerde en gefikseerde oortreders. Geregresseerde oortreders verwys na persone wat 'n seksuele oriëntasie jeens persone van hulle eie ouderdom het, maar wat onder stresvolle omstandighede hulle aan die seksuele misbruik van kinders skuldig maak. Gefikseerde oortreders se primêre seksuele oriëntasie is jeens kinders sodat kinders bo volwassenes as seksuele maats verkies word. (Vgl. Hagens & Case in Potgieter, 1996:53 en Wyre, 1996:88). Gefikseerde oortreders sal soms wel seksuele kontak met volwasse persone hê of selfs in die huwelik tree. Hierdie kontak vind gewoonlik plaas weens sosiale druk of in 'n poging om toegang tot kinders te kan hê (Groth, 1982:216).

Dit is onwaar dat oortreders geëtiketteer kan word as sosiale mislukkings aangesien sommige oortreders oor uitstekende persoonlikheidsfunksionering beskik en deur die gemeenskap as talentvol, gelukkig getroud en aantreklik beskou word (Doyle, 1994:54). Die meerderheid vroulike oortreders in die navorsing van Finkelhor, Williams en Burns (in Doyle, 1994:54) is deur die gemeenskap as intelligente, wetsgehoorsame besigheidsvroue geag, wat hulleself as sosiale en kerkleiers onderskei het.

3.5 TIPE SOSIALE OMGEWINGS WAARBINNE SEKSUELE MISBRUIK VOORKOM

Daar bestaan soms die wanpersepsie dat kinders meestal deur vreemdelinge seksueel misbruik word (Hunter, 1990:21). Volgens Hunter (1990:21) word kinders meestal seksueel misbruik deur 'n familielid of iemand wat aan die kind bekend is. Doyle (1994:28) verwys daarna dat die kind binne verskeie milieus of sosiale omgewings soos die gesin, familie, plaaslike gemeenskap asook institusies seksueel misbruik kan word.

'n Onderskeid tussen intra- en ekstrafamiliêre seksuele misbruik word dikwels in die literatuur getref (Faller, 1988:16). Die rede hiervoor is dat die dinamika asook die aard van die reaksie op die bekendmaking van seksuele misbruik tot 'n groot mate bepaal word deur die tipe verhouding tussen die slagoffer en die oortreder. Die terapeut moet van hierdie onderskeid kennis neem aangesien dit uiteindelik die beplanning van intervensie beïnvloed. In Hoofstuk 4 word daar gefokus op die gevolge van seksuele misbruik met spesifieke verwysing na die effek van intra- sowel as ekstrafamiliêre seksuele misbruik. Vervolgens word die gesin, die buurt en gemeenskap asook institusies as tipe sosiale omgewings waar seksuele misbruik manifesteer, beskryf. Die kind as oortreder word as aparte tema uitgelig juis vanweë die feit dat seksuele misbruik tussen kinders soms as 'n mite beskou word (Meyers, 1997:45).

3.5.1 Die gesin

Bloedskande word dikwels as term gebruik om genitale koïtus binne gesinsverband te beskryf en het spesifiek betrekking op gesinslede wat nie met mekaar mag trou nie (Vgl. Groth, 1982:215 en Mrazek, 1981:97). Vir die doeleindes van hierdie hoofstuk val die klem nie op bloedskande nie, maar word daar na die gesin in 'n breër perspektief verwys. Stiefvaders, stiefmoeders, saamleefmaats, grootouers, pleeggesinne en gesinne wat die kind aanneem, word as deel van die gesin geag.

Dit is belangrik dat die terapeut kennis neem dat seksuele misbruik binne die volgende gesinsverhoudings bestaan, naamlik die vader-dogter, moeder-seun, vader-seun, moeder-dogter en broer-suster verhouding (Waterman & Lusk, 1986:8). Volgens Palmer *et al.* (1999:279) gebeur dit dat die kind ook binne die konteks van die pleeggesin en die gesin waar die kind aangeneem is, seksueel misbruik word.

Seksuele misbruik kom ook voor binne families waar die kind deur grootouers, ooms, tantes, niggies en nefies seksueel misbruik word. Dit gebeur selfs dat

daar netwerke tussen families ontwikkel waar die families vir die doeleindes van seksuele misbruik by mekaar aansluiting vind (Cleaver & Freeman, 1996:231).

3.5.2 Buurt en gemeenskap

Die navorsing dui daarop dat kinders meestal deur gesins- en familieledes seksueel misbruik word (Doyle, 1994:32). Die moontlikheid dat die kind deur 'n vreemdeling of kennis seksueel misbruik kan word, is egter nie uitgesluit nie. Doyle (1994:33) verwys na verskeie persone in die buurt of gemeenskap wat potensiële oortreders kan wees, naamlik: alleenlopers, bendes, gewelddadige vreemdelinge, kennisse, ouer kinders en gesagsdraers.

Alleenlopers in die buurt of gemeenskap word deur Doyle (1994:33) beskryf as vreemdelinge wat kinders in openbare plekke seksueel misbruik of die kind na sy of haar huis toe lok. Soms werk mans en vrouens as 'n span saam, en is dit die vrou se rol om die kind na 'n motor of 'n afgesonderde plek te lok. Daar bestaan volgens Gough (1996:15) georganiseerde netwerke in die gemeenskap waar veelvoudige slagoffers deur dieselfde oortreder of oortreders seksueel misbruik word. Hierdie netwerke word in die literatuur as "sex rings" beskryf (Gough, 1996:15).

Gewelddadige vreemdelinge verwys na persone wat by die kind se huis inbreek en die kind seksueel misbruik en aanrand (Doyle, 1994:33). Binne die Suid-Afrikaanse konteks sou gewelddadige vreemdelinge ook dui op persone wat motors kaap en die slagoffers verkrag.

Kinders kan ook deur kennisse seksueel misbruik word in welke geval 'n kennis beskou word as 'n persoon wat die kind ken, maar wat nie 'n familie- of gesinslid is nie. 'n Voorbeeld van 'n kennis is 'n vriend van die gesin, die buurman, die buurvrou en persone wat in dieselfde woonstelblok as die kind woon. Gesagsdraers, dit wil sê persone wat in 'n posisie van sosiale aansien verkeer, is soms ook oortreders. Hierdie persone se posisie stel hulle in staat

om kontak met kinders te hê. Voorbeelde van gesagsdraers is die onderwyser by die skool, die sondegskoolonderwyser, die sportafrieter, die voortrekkeroffisier en die dagmoeder (Doyle, 1994:33).

3.5.3 Institusies

Kinders in institusionele versorging verkeer volgens Horrocks en Karban (1999:163) in 'n posisie wat 'n hoë vlak van weerloosheid veronderstel. Institusies waarbinne kinders seksueel misbruik word sluit in skole, losieshuise, koshuise, hospitale, jeuggevangenis, verbeteringskole, kinderhuise asook versorgingsfasiliteite vir verstandelik en fisies gestremde kinders (Doyle, 1996:39). Dit blyk dat oortreders graag by die institusionele versorging van kinders betrokke raak, aangesien hulle op dié manier maklike toegang tot die kinders kan hê. Volgens Westcott en Clement (in Gough, 1996:14) is die kind in institusionele versorging nie net kwesbaar vir die seksuele misbruik deur versorgers nie, maar ook deur ander kinders wat inwonend is.

Institusies word volgens Doran en Brannan (1996:157) deur geïsoleerdheid en 'n ongelyke hiërargiese verdeling van mag gekenmerk. Waar daar kontrole oor die fisieke en emosionele versorging van kinders uitgeoefen word, kry die oortreder mag deurdat hy toegang tot die intieme besonderhede van die kind het. 'n Gunstige geleentheid word sodoende geskep waar kinders seksueel misbruik kan word. Doyle (1996:40) noem dat die kind in 'n poging om deel van 'n institusie te word, sy uniekheid prysgee en geobjektiveer word. Binne institusies word klem op gehoorsaamheid en die onderworpenheid aan gesagspersone gelê sodat die kind dus vanuit 'n relatief magtelose posisie 'n maklike teiken vir seksuele misbruik word.

3.6 DIE KIND AS DIE OORTREDER

Die mite bestaan soms dat een kind nie deur 'n ander kind seksueel misbruik kan word nie. Seksuele gedrag tussen 'n ouer en jonger kind word derhalwe dikwels as onskuldige seksuele spel of natuurlike eksperimentering beskou (Meyers, 1997:45). Seksuele oortredinge deur kinders en adolessente word volgens Kikuchi (1995:109) deur die samelewing geminimaliseer, gerasionaliseer, ontken en geïgnoreer. Die navorser is dit eens met Kikuchi (1995:109) dat dit moeilik is om 'n onderskeid tussen normale en abnormale seksuele gedrag by kinders te tref. Wanneer kommer oor die normaliteit of sosiale aanvaarbaarheid van gedrag bestaan, behoort die betrokke kinders geassesseer te word en behandeling waar nodig voorgestel te word. Dit is belangrik om in gedagte te hou dat die jong kind wat hom aan die misbruik van ander skuldig maak, dikwels nie bewus is van die feit dat sy gedrag skadelik is nie en dat hy meestal gedrag wat hy gesien of geleer het, herhaal (Doyle, 1994:50).

Volgens Ryan en Blum (1994) behoort die aard van seksuele gedrag tussen kinders op grond van die volgende kriteria geëvalueer te word, naamlik: dwang, die afwesigheid van toestemming en die afwesigheid van gelykheid. Gil en Cavanagh Johnson (1993:30) noem 'n vierde kriterium naamlik die tipe seksuele aktiwiteit. Volgens Kikuchi (1995:111) behoort die impak van die gedrag op die slagoffer ook in ag geneem te word. Die kriteria aan die hand waarvan Ryan en Blum (1994) seksuele spel tussen kinders beoordeel, word met die uitsondering van die impak op die slagoffer, bespreek. In Hoofstuk 4 word daar aandag gegee aan die gevolge van seksuele misbruik.

3.6.1 Dwang

Normale interaksie tussen kinders word gekenmerk deur die ervaring van pret en daar word gewoonlik geen dwang of druk op die kind uitgeoefen om aan aktiwiteite deel te neem nie. Wanneer manipulasie, kullery en groepsdruk gebruik word sodat die kind aan bepaalde gedrag deelneem, vind die

interaksie nie vrywilliglik en met toestemming plaas nie. Daar word soms fisieke dwang, dreigemente en omkoperij gebruik om seker te maak dat die kind die interaksie geheim hou.

3.6.2 Die afwesigheid van gelykheid

Gelykheid verwys na die balans van mag en outoriteit in 'n verhouding en impliseer dat twee kinders dieselfde mate van mag het. Een kind word dus nie deur 'n ander gekontroleer of beheer nie. Duidelike tekens van ongelyke mag of outoriteit kan gesien word in die volgende veranderlikes: ouderdom, grootte, intellek en beheer. Een kind kan byvoorbeeld meer mag as 'n ander ontvang deurdat hy aangesê word om die kleiner kind op te pas. Daar bestaan soms ook subtiele magsverskille deurdat die een kind sterker, meer populêr, meer selfversekerd en as die leier geëtiketteer word. Die mag of kontrole wat een kind oor 'n ander het, word uiteindelik gebruik om die slagoffer te dwing om aan seksuele gedrag deel te neem.

Seksuele aktiwiteite tussen kinders waar daar 'n ouderdomsverskil van drie jaar of meer bestaan, is volgens Gil en Cavanagh Johnson (1993:30) kommerwekkend. Seksuele spel tussen 'n negejarige en 'n vyfjarige, waar 'n voorwerp in die vyfjarige se rektum gedruk word, word as ontoepaslik beskou op grond van die ouderdomsverskil tussen die kinders en die tipe seksuele aktiwiteit wat uitgevoer word. Ongelykheid kan ook bestaan wanneer daar 'n verskil in die emosionele en kognitiewe ontwikkeling van kinders is.

3.6.3 Die afwesigheid van toestemming

Ten einde toestemming tot interaksie te kan gee, moet die kind kennis dra van die tipe gedrag wat voorgestel word, die moontlike gevolge van die gedrag, wat die standaard vir aanvaarbare gedrag in die gesin, gemeenskap en portuurgroep is en die vryheid ervaar om 'n keuse uit te oefen sonder enige nagevolge. Vir die kind om toestemming te kan gee moet hy weet dat die tipe gedrag wat voorgestel word, seksueel van aard is. Die kind moet te

alle tye sy deelname aan die interaksie kan staak sonder negatiewe gevolge of dat hy daarvoor verkwalik word.

Kinders se bewustheid van die voorgeskrewe norme vir gedrag en die gevolge van gedrag varieer en verander soos wat hulle ouer en meer ervaar word. Volgens Ryan en Blum (1994) is dit belangrik dat kinders oor dieselfde kennis moet beskik en dat die een kind nie die ander kind se naïwiteit of gebrek aan kennis moet misbruik nie.

Dit is belangrik om in ag te neem dat die kind wat toegee tot deelname aan seksuele aktiwiteite of wat sy samewerking bied, nie noodwendig sy toestemming verleen nie. Samewerking en insiklikheid kan steeds inhou dat die kind met weerstand aan die interaksie deelneem en dat die gedrag in teenstelling met sy oortuigings en behoeftes geskied.

3.6.4 Tipe seksuele aktiwiteit

Die kind se seksuele belangstelling en sy pogings om seksuele inligting te bekom, ontwikkel progressief met verloop van tyd. Aanvanklik toon die kind belangstelling in sy eie liggaam en later ook in dié van ander. Seksuele aktiwiteite varieer dus van selfstimulasie, eksibisionisme, aanraking van ander en uiteindelik eksperimentering met soen, orale seks en penetrasie. Die gesin en samelewing waarin die kind opgroei speel uiteindelik 'n baie belangrike rol in die tipe seksuele aktiwiteite waarby die kind betrokke raak (Gil & Cavanagh Johnson, 1993:32).

Die ontwikkeling van seksuele nuuskierigheid en seksuele aktiwiteite behoort volgens Gil en Cavanagh Johnson (1993:30) op 'n kontinuum beoordeel te word. Derhalwe sal die gedrag van 'n sesjarige wat ander kinders vaginaal en anaal met sy vingers of penis penetreer as ontoepaslik vir sy ontwikkelingsfase beskou word. Oraal-genitale kontak en penetrasie van die vaginale of anale openinge word ook deur Cantwell (in Kikuchi, 1995:109) as abnormaal by preadolessente beskou.

Ouderdomstoepaslike seksuele spel behels dat die gedrag gewoonlik deur nuuskierigheid gemotiveer word en is van gemeenskaplike belang vir beide die kinders. Die kind neem vrywillig aan die gedrag deel en beleef die aktiwiteite as pret (Crisci & Brown in Kikuchi, 1995:111). Problematiese seksuele spel wat op misbruik kan dui, behels dikwels dat dwang, bedreiging, geheimhouding en dreigemente aanwesig is. Die kinders is ten tye van die spel meestal onrustig, ongemaklik, angstig en gespanne. Die kind beleef dikwels hoë vlakke van seksuele opwekking en die seksuele gedrag word uiteindelik 'n gewoonte. Die kind wat problematiese seksuele gedrag openbaar, reageer gewoonlik nie wanneer 'n ouer of versorger die gedrag verbied nie (Gil & Cavanagh Johnson, 1993:30).

3.7 FASES VAN SEKSUELE MISBRUIK

Die dinamika wat tussen die oortreder en die slagoffer bestaan, toon volgens Sgroi *et al.* (1982:12) dikwels 'n voorspelbare patroon. Alhoewel hierdie patroon nie in alle gevalle geld nie, blyk dit veral tydens intrafamiliêre seksuele misbruik die geval te wees. Vervolgens word die vyf fases soos deur Sgroi *et al.* (1982:12) onderskei, bespreek. Daar word verwys na die verbintenisfase, die seksuele interaksiefase, die geheimhoudingsfase, die openbaarmakingsfase en die onderdrukkingsfase.

3.7.1 Die verbintenisfase

Seksuele misbruik vind byna nooit toevallig plaas nie. Dit is gewoonlik 'n beplande daad waar die oortreder aan die kind bekend is. Die oortreder is meestal in 'n geoorloofde, sosiaal gesanksioneerde magposisie oor die kind aangestel en misbruik sy posisie om die kind seksueel te misbruik. Die oortreder is volgens Sgroi (*et al.* 1982:13) voortdurend op die uitkyk vir geleenthede om alleen saam met die kind te wees en sal geleenthede waartydens die kind seksueel misbruik kan word, skep.

Meyers (1997:51) is van mening dat die oortreder moeite doen om stelselmatig die kind se te vertrouwe wen. In dié verband merk Salter (in Meyers, 1997:51) die volgende op: "Grooming appears nearly universal, either in place of or in addition to coercion as a technique for gaining sexual access to children". Doyle (1994:68) dui egter daarop dat dit wel gebeur dat die oortreder 'n vreemde kind seksueel misbruik sonder dat tyd spandeer word om die kind se vertrouwe te wen.

Die proses van gereedmaking vir die seksuele misbruik (in Engels as "grooming" vertaal) behels volgens Leberg (1997:26) die fisieke sowel as die psigologiese gereedmaking van die slagoffer. Die fisieke gereedmaking van die slagoffer behels dat die oortreder sosiaal aanvaarbare aanraking soos stoei, kielie en drukkies gebruik om gehegtheid tussen hom en die kind te bewerkstellig. Gewoonlik vind hierdie aanraking in die teenwoordigheid van ander persone plaas waar die aanraking sosiaal gesanksioneer word. Uit die navorsing van Collings (1992:2) blyk dit dat seksuele misbruik meestal voorafgegaan word deur ontoepaslike aanraking en die gee van spesiale aandag aan die slagoffer. Die doel van ontoepaslike aanraking is volgens Doyle (1994:69) om die kind minder sensitief te maak vir die seksuele aanraking wat later volg. Teen die tyd wat die kind realiseer wat besig is om te gebeur, voel hy skuldig omdat hy die aanraking toegelaat het.

Die psigologiese gereedmaking van die slagoffer verwys onder andere na die verbale stellings wat die oortreder gebruik om die kind se weerstand ten opsigte van die seksuele misbruik te verminder asook om geheimhouding daar te stel. Die oortreder sal byvoorbeeld aan die kind noem dat die seksuele misbruik pret of 'n speletjie is, dat dit om die kind se eie beswil gaan en dat dit nie skade inhou nie (Leberg, 1997:28). Volgens Sgroi (*et al.* 1982:14) bied die oortreder soms belonings vir die kind aan, sou die kind aan die seksuele misbruik deelneem. Sgroi (*et al.* 1982:14) noem dat die oortreder se magposisie die kind kan oortuig dat die voorgestelde gedrag aanvaarbaar is. Dreigemente en geweld word in sommige gevalle gebruik om die kind se

samewerking te verkry. Volgens Sgroi (*et al.* 1982:14) gebeur dit veral waar seksuele misbruik in die gewelddadige gesin voorkom.

3.7.2 Die seksuele interaksiefase

Die seksuele interaksiefase behels meestal dat seksuele kontak met die kind geleidelik ontwikkel. Die progressie vind meestal plaas vanaf ontbloting tot vertroeteling en dan tot 'n vorm van penetrasie. Aanvanklik sal die oortreder en die kind hulleself gedeeltelik aan mekaar ontbloot, waarna masturbasie plaasvind. Geleidelik ontwikkel die verhouding sodat die oortreder die kind se hele lyf streel en later op die erotiese dele soos die borste, boude, genitalieë en binne-dye fokus. Penetrasie kan, soos reeds bespreek, oraal, anaal en vaginaal plaasvind. Dikwels sal die oortreder wat van voorneme is om sy slagoffer vaginaal te penetreer, eers die kind digitaal of met sy tong (kunnilingus) penetreer sodat die hymen geleidelik kan rek of dilateer. Dilatasie van die hymen wat geleidelik en met verloop van tyd plaasvind, sal waarskynlik pynloos vir die slagoffer wees (Sgroi, *et al.* 1982:14).

Oortreders gebruik verskeie strategieë om die kind te dwing of te oortuig om aan die seksuele gedrag deel te neem. Volgens Collings (1992:3) sal die oortreder onder andere die seksuele misbruik minimaliseer, byvoorbeeld deur te noem dat niemand daarvan sal uitvind of dat dit nie weer sal gebeur nie. Soms word die seksuele misbruik as liefde gedefinieer, bv. "as jy my liefhet, sal jy dit doen". Seksuele misbruik kan ook as normale versorgende gedrag, bv. "alle vaders doen dit" of as 'n genotvolle ervaring voorgelê word. Volgens die navorsing van Collings (1992:3) word seksuele misbruik in 'n ekstrafamiliêre situasie veral as genotvol voorgelê, terwyl dit as liefde of versorgende gedrag tydens 'n intrafamiliêre seksuele konteks voorgelê word.

3.7.3 Die geheimhoudingsfase

Nadat die oortreder daarin geslaag het om die kind by seksuele aktiwiteite te betrek, is dit sy doel om die kind tot geheimhouding te verbind. Geheimhouding bring mee dat die oortreder nie verantwoordings vir sy daad moet doen en verseker ook dat die gedrag herhaal kan word.

Die meeste kinders handhaaf volgens Sgroi (*et al.* 1982:16) die geheimhouding. Soms vertel die kind vir niemand van die seksuele misbruik nie omdat hy gedreig is. Die kind kan gedreig word met die reaksie van 'n derde party: "as jy jou ma vertel, gaan sy baie kwaad wees". Daar kan aan die kind genoem word dat iets met hom gaan gebeur: "As jy iemand vertel, gaan hulle jou wegstuur". Die oortreder kan noem dat hy of sy tronk toe sal gaan indien die kind die seksuele misbruik onthul. Die oortreder kan ook met fisieke geweld dreig deurdat hy noem dat hy homself, die kind, 'n derde party of troeteldier sal seermaak.

Soms sal kinders die seksuele misbruik geheim hou omdat hulle belonings ontvang het of die aktiwiteite aangenaam vind en wil hê dat die gedrag moet voortgaan. Dikwels is die aandag en aanraking wat die kind tydens die seksuele misbruik beleef, die enigste fisieke en emosionele intimiteit wat hy ervaar. Volgens Palmer, Brown, Rae-Grant en Loughlin (1999:261) word die kind geïnhibeer om die seksuele misbruik bekend te maak as gevolg van vrees vir die gevolge, selfblaaam en ongemak om oor die seksuele misbruik te praat. Dit kan ook gebeur dat die kind onbewus is van die feit dat hy seksueel misbruik word weens 'n gebrek aan kennis aangaande die sosiale norme.

3.7.4 Die openbaarmakingsfase

Die seksuele misbruik word volgens Sgroi *et al.* (1982:17) op twee maniere openbaar gemaak, naamlik doelgerig of toevallig. Tydens toevallige onthulling word die geheim bekend gemaak sonder dat die slagoffer of die oortreder van voorneme was om dit te doen. Tydens doelgerigte openbaarmaking besluit

die slagoffer of die oortreder om die seksuele misbruik aan 'n derde party bekend te maak. Volgens Sorensen en Snow (1991:8) vind die meeste verklarings toevallig plaas, met die grootste persentasie voorskoolse kinders wat toevallige verklarings maak en veral tieners wat doelgerigte verklarings maak. In die navorsing van DeVoe en Faller (1999:224) het slegs een uit die vyf en sestig kinders spontaan 'n onthulling van seksuele misbruik gemaak. Volgens DeVoe en Faller (1999:224) het die kind professionele ondersteuning nodig om seksuele misbruik te onthul. Hierdie ondersteuning kan gebied word deur spesifieke, gefokusde vrae te vra.

Dikwels word toevallige verklarings voorafgegaan deur een van die volgende gebeure, waarna die kind ondervra en die seksuele misbruik onthul word:

- die kind word fisiek beseer en die beseerings kom onder iemand se aandag;
- die kind lei aan oordraagbare siektes;
- die kind raak swanger;
- die kind inisieer seksuele spel met sy portuurgroep of volwassenes wat ouderdomsontoespaslik is;
- 'n derde party neem die seksuele misbruik waar en maak dit bekend.

Dit is meestal die slagoffer, nie die oortreder nie, wat die besluit neem om 'n doelgerigte verklaring van die seksuele misbruik te maak. Die moonlike redes vir bekendmaking sluit in dat die kind:

- bloot die geheim met iemand wou deel;
- ongemak as gevolg van die seksuele misbruik ervaar en dit wil stopsit;
- 'n groter mate van vryheid wil beleef en/of
- 'n vrees vir swangerskap ervaar (Sgroi, *et al.* 1982:17).

Die bekendmakingsproses van 116 bevestigde gevalle van seksuele misbruik is deur Sorensen en Snow (1991:11) geëvalueer. Hierdie evaluasie het aan die lig gebring dat die bekendmaking van seksuele misbruik nie 'n eenmalige insident is nie, maar 'n proses. Volgens die navorsingsbevindinge blyk dit dat die bekendmakingsproses vier opeenvolgende veranderlikes toon, naamlik ontkenning, bekendmaking, terugtrekking en bevestiging.

In die navorsing van Sorensen en Snow (1991:10) het 72% van die slagoffers aanvanklik ontken dat hulle seksueel misbruik word. Die bekendmaking van die seksuele misbruik, wat na die aanvanklike ontkenning volg, het in twee fases geskied, naamlik tentatiewe en aktiewe bekendmaking. Tentatiewe bekendmaking verwys na die gedeeltelike en vae verwysing na seksuele misbruik. Die kind sal byvoorbeeld noem dat dit met iemand anders, óf lank gelede, óf slegs een maal gebeur het. Tentatiewe bekendmaking kan onder andere inhou dat die kind homself in 'n magsposisie uitbeeld. Die kind kan byvoorbeeld die seksuele misbruik beskryf en eindig met "... en toe het ek hom in die gesig geslaan en weggehardloop". Die kind kan ook na sy verklaring opmerk dat hy slegs 'n grap gemaak het of dat alles wat hy so pas vertel het, onwaar is. Aktiewe bekendmaking behels die erkenning van 'n spesifieke persoonlike ervaring van seksuele misbruik.

Volgens Sorensen en Snow (1991:10) blyk dit dat slagoffers dikwels, na die aanvanklike bekendmaking van die seksuele misbruik, hulle verklarings terugtrek. Die grootste aantal kinders het in hierdie steekproef weer later die seksuele misbruik bevestig. Dit is baie belangrik dat die terapeut kennis neem van die proses waardeur die kind gaan om uiteindelik te bevestig dat hy wel seksueel misbruik is. Kinders wat hulle aanvanklike verklarings van seksuele misbruik terugtrek, moet nie as ongeloofwaardig beskou word nie, maar moet die geleentheid gebied word om binne die ruimte van 'n veilige terapeutiese verhouding hulle belewenisse van trauma te onthul.

Dit is belangrik om vas te stel waarom die kind die seksuele misbruik bekendmaak. Soms het kinders onrealistiese verwagtinge van die persoon aan wie hulle die geheim bekend maak. Dikwels soek die kind 'n magiese oplossing vir die probleem en begeer hy verandering sonder dat konfrontasie, eksterne inmening of verwydering plaasvind. Indien die kind se onrealistiese verwagtinge nie aangespreek word nie, is dit waarskynlik so dat hy die seksuele misbruik sal ontken sodra hy bedreig word deur die betrokkenheid van eksterne persone (Sgroi, *et al.* 1982:21).

Die openbaarmaking van die seksuele misbruik het volgens Terr (in Palmer, *et al.* 1999:263) terapeutiese waarde vir die kind aangesien die geheimhouding met openlikheid vervang word. Ander moontlike voordele wat die bekendmaking kan inhou, is dat die kind verligting en die oplossing van innerlike konflik beleef. Die kind ervaar dat ander hom as geloofwaardig beskou en leer dat die seksuele misbruik nie sy skuld was nie (Roberts & Taylor in Palmer, *et al.* 1999:263).

Aangesien dit vir die kind oor die algemeen baie moeilik is om seksuele misbruik bekend te maak, is dit belangrik dat die terapeut kennis neem van die omstandighede wat moontlik hiertoe kan bydra. In die navorsing van Sorenson en Snow (1991:9) het opvoedkundige skoolprogramme veral 'n belangrike rol gespeel om as stukrag vir die bekendmaking van seksuele misbruik te dien. Die portuurgroep se aanmoediging sowel as die aanwesigheid van woede het ook 'n positiewe rol gespeel. Die aanwesigheid van die oortreder het die onthullingsfase beïnvloed sodat die kind se bekendmaking van die seksuele misbruik voorafgegaan is deur die belewenis van veiligheid weg van die oortreder af, of van bedreiging as gevolg van 'n naderende besoek.

Dit is kommerwekkend dat 'n groot persentasie kinders uiteindelik eers as volwasse persone hulle ervaring van seksuele misbruik onthul. Moontlike redes waarom kinders nooit die vrymoedigheid ervaar om die seksuele misbruik bekend te maak nie is volgens Palmer *et al.* (1999:269) vrees vir die oortreder, vrees vir die negatiewe reaksies wat op die misbruik kan volg, die oortuiging dat die kind die seksuele misbruik verdien asook onkunde aangaande die feit dat seksuele misbruik verkeerd is.

3.7.5 Die onderdrukkingsfase

Dit gebeur soms volgens SgROI *et al.* (1982:24) dat daar 'n onderdrukkingsfase na afloop van die openbaarmakingsfase volg. Sorenson en Snow (1991:10) verwys hierna as die terugtrekking van die verklaring.

Verskeie faktore kan tot die onderdrukking of terugtrekking van die verklaring aanleiding gee. Tydens ekstrafamiliêre seksuele misbruik kan die gesin en familie poog om die impak van die seksuele misbruik te minimaliseer en verdere intervensie deur buitestaanders te ontmoedig. Dikwels sal die ouers van die slagoffer redeneer dat die kind die seksuele misbruik sal vergeet. 'n Moontlike rede vir hierdie argument is dat die ouers self begeer om van die gebeure te vergeet en waarskynlik skuldig voel omrede hulle nie daarin kon slaag om die seksuele misbruik te voorkom nie.

Indien die seksuele misbruik intrafamiliêr plaasgevind het, is die onderdrukkingfase waarskynlik meer intens. Die oortreder kan sy magposisie gebruik om die kind en ander gesinslede te oortuig om die seksuele misbruik te ontken. Die oortreder kan ook skuld of dreigemente gebruik om druk op die kind te plaas ten einde die intervensieproses stop te sit. Volgens Haynes-Seman en Baumgarten (1994:11) bestaan daar 'n moontlikheid dat die kind deur die nie-oortredende ouer sowel as die sibbes verwerp kan word aangesien hulle die kind blameer vir die vernietiging van die gesin. Die kind word op dié manier dus aan verdere viktimisasie blootgestel. Indien die kind nie sy verklaring terugtrek nie, word die kind dikwels deur die gesin of familie as 'n leuenaar geëtiketteer in 'n poging om die kind se geloofwaardigheid te ondermyn. Gedrags- of interpersoonlike verhoudingsprobleme sal voorgehou word as bewyse dat die kind ongeloofwaardig is.

Dit is noodsaaklik dat die terapeut kennis neem van die gesin se reaksie op die bekendmaking van die seksuele misbruik. Volgens die navorsing van Jinich en Litrownik (1999:186) is die kind baie sensitief vir die inisiële reaksie van die nie-oortredende ouer en behoort professionele ondersteuning aan hierdie ouer so vroeg as moontlik gegee te word. Summit (1983:179) sowel as Palmer *et al.* (1999:277) verwys daarna dat die kind se verwerking van die trauma verband hou met die sosiale reaksie op die bekendmaking van die seksuele misbruik. Summit (1983:179) noem in dié verband die volgende: "Acceptance and validation are crucial to the psychological survival of the victim. A child molested by a father or other male in the role of parent and

rejected by the mother is psychologically orphaned and almost defenseless against multiple harmful consequences. On the other hand, a mother who can advocate for the child and protect against reabuse seems to confer on the child the power to be self-endorsing and to recover with minimum sequellae". Dit blyk dus in die terapeutiese belang van die kind te wees dat sy bekendmaking van seksuele misbruik as waarheid en werklikheid erken word. Volgens Palmer (*et al.* 1999:277) word 'n positiewe uitkoms in terme van die slagoffer se geestesgesondheid geassosieer met die aksie wat geneem word om die oortreder te beheer, hetsy deur die oortreder aan seksuele misbruik skuldig te bevind of hom te verwyder en sodoende die kind te beveilig.

3.8 SAMEVATTING

Kennis aangaande alle aspekte van seksuele misbruik is belangrik ten einde professionele hulpverlening aan die seksueel misbruikte kind te bied. Weens die beperkte omvang van die navorsingstudie is daar in hierdie hoofstuk slegs op enkele belangrike aspekte gefokus in 'n poging om 'n breë perspektief met betrekking tot die seksuele misbruik van kinders te verkry.

Die karaktereienskappe wat eie is aan kindwees is bespreek en daar is aangetoon hoedat die kind se slagoffervatbaarheid vir seksuele misbruik juis hierdeur verhoog kan word. Die kind se afhanklikheid van volwasse persone vir versorging en behoeftebevrediging plaas hom in 'n magtelose posisie waar hy beperkte kontrole oor sy eie lewe het. Die kind sal dikwels enige aandag verwelkom in 'n poging om versorging en nabyheid te ervaar.

Kinders is geneig om volwasse persone maklik te vertrou en is nie in staat om ander se motiewe te beoordeel nie. Die kind evalueer gedrag aan die hand van die gevolge wat dit meebring en sal dus die oortreder wat geskenke en aandag bied, juis positief beoordeel. Opvoeding dra daartoe by dat die kind sosiaal verplig voel om volwasse persone te gehoorsaam, ongeag die eise wat aan die kind gestel word. Die kind se natuurlike nuuskierigheid rakende sy eie liggaam en seksualiteit kan maklik deur die oortreder misbruik word om toegang tot die kind te verkry. Kinders is dikwels oningelig aangaande

seksualiteit en die moontlikheid van seksuele misbruik, wat hulle besonder weerloos maak om hulself te beskerm. Die kind se onlogiese denke lei daartoe dat hy maklik deur die oortreder gemanipuleer kan word terwyl die afwesigheid van abstrakte denke daartoe bydra dat die kind beperkte begrip het vir die gevolge van seksuele misbruik.

Die verskillende vorme van seksuele misbruik is bespreek. 'n Onderskeid is getref tussen kontak en geen-kontak seksuele misbruik en melding is gemaak van die feit dat seksuele misbruik dikwels in kombinasie met ander vorme van verwaarlosing en mishandeling plaasvind. Geen-kontak seksuele misbruik veronderstel dat daar nie fisieke kontak tussen die oortreder en die kind plaasvind nie en sluit die volgende in: voyeurisme, ekshibisionisme, aanskouing van ander kinders, fotografering van die kind, seksuele aanmerkings, blootstelling aan pornografie en blootstellende kleredrag. Kontak seksuele misbruik dui op aanraking van die kind se liggaam op 'n wyse wat die oortreder seksuele opwekking of 'n gevoel van mag en kontrole laat beleef. Kontak seksuele misbruik sluit in betasting van die kind se liggaam, intieme soene, masturbasie, fellasie, kunnilingus, analingus, interfemorale koïtus, seksuele penetrasie, rituele seksuele misbruik, kinderprostitusie en lyfstraf.

Daar is aangetoon dat dit onmoontlik blyk te wees om 'n profiel van die oortreder daar te stel aangesien persone wat hulle aan die seksuele misbruik van kinders skuldig maak, in elke sektor van die samelewing aangetref word met verwysing na beroep, sosio-ekonomiese status, kultuur, geloofsbelydenis en ouderdomsklas. Daar is kortliks na die verskil tussen die geregresseerde en gefikseerde oortreder verwys.

Die verskeie sosiale omgewings waarbinne die kind seksueel misbruik kan word is bespreek met verwysing na die gesin, die buurt en gemeenskap asook institusies. Uit die inligting blyk dit dat die kind nie net deur alleenlopers, gewelddadige vreemdelinge en bendes seksueel misbruik word nie, maar ook deur kennisse, familielede, gesinslede en ander kinders. Dit blyk dat die geïsoleerdheid en ongelyke hiërargiese verdeling van mag in

institusies daartoe bydra dat die risiko van seksuele misbruik binne hierdie milieu verhoog word.

Die kind as oortreder is bespreek en daar is aangetoon watter kriteria gebruik kan word om seksuele spel tussen kinders te evalueer. Daar is aangetoon dat die aanwesigheid van dwang, die afwesigheid van gelykheid asook ouderdomsontoevaslike seksuele aktiwiteite tussen kinders daarop dui dat seksuele misbruik waarskynlik besig is om plaas te vind.

Ten slotte is die vyf fases van seksuele misbruik soos deur Sgroi (*et al.* 1982:12) uiteengesit, bespreek. Daar is verwys na die verbintenisfase, die seksuele interaksiefase, die geheimhoudingsfase, die openbaarmakingsfase en die onderdrukkingsfase. Alhoewel seksuele misbruik nie altyd volgens hierdie proses verloop nie, werp die inligting lig op die wyse waarvolgens die oortreder dikwels 'n stelselmatige houvas op die kind kry. Daar is aangetoon dat die bekendmaking van seksuele misbruik nie 'n eenmalige insident is nie, maar 'n proses, en dat dit dikwels gebeur dat die kind sy verklaring by geleentheid terugtrek of ontken.

In Hoofstuk 4 word die gevolge van seksuele misbruik bespreek. Daar word gefokus op teorieë wat poog om die gevolge van seksuele misbruik te verklaar.